Б.М. Грек
(Вищий господарський суд України)

Вдосконалення інституту кримінально-правової відповідальності за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства — нагальна потреба сьогодення

Ключові слова: *банкрут, юридична відповідальність, кримінальне право, покарання, фіктивне банкрутство.*

Одними із найбільш важливих гарантій існування правової держави є інститут державного примусу та інститут юридичної зокрема, кримінально-правової, відповідальності. За їх допомогою вирішуються завдання забезпечення соціальної стабільності, охорони суспільства від злочинних посягань та інших правопорушень, захисту прав і свобод громадян, розвитку й забезпечення незалежності та демократії.

Державний примус у сфері дії інституту банкрутства — це система встановлених законодавством України заходів попередження, припинення та відновлення, які застосовуються до суб'єктів банкрутства, а у випадках вчинення правопорушень — застосування до них заходів юридичної відповідальності (кримінальної, цивільно-правової).

У контексті порушеної проблематики заходи попередження застосовуються з метою запобігання правопорушенням, пов'язаним із банкрутством. Наприклад, до них належить: право арбітражного керуючого скликати збори і комітет кредиторів та брати в них участь із правом дорадчого голосу, звертатися до господарського суду; залучати для забезпечення виконання своїх повноважень на договірних засадах інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їх діяльності за рахунок боржника, якщо інше не встановлено законом чи угодою з кредиторами; запитувати та отримувати документи або їх копії від підприємств, установ, організацій, об'єднань, а від громадян — за їх згодою; отримувати з державного реєстру застав інформацію про майно боржника, яке є предметом застави (ст. 31 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [1]) тощо.

Визначальною ознакою заходу припинення є безпосередній юридично-владний вплив органів, що здійснюють процедуру банкрутства, зокрема, визнання господарським судом боржника банкрутом. Ці заходи застосовуються, якщо необхідно у примусовому порядку припинити протиправні дії і не допустити настання негативних для суспільства і держави наслідків. Заходи припинення виконують також функцію процесуального забезпечення, тобто гарантують притягнення у майбутньому правопорушника (за умови достатнього обсягу доказів) до одного з видів юридичної відповідальності.

© Б.М. Грек, 2005

Заходи відновлення застосовуються з метою відшкодування завданих збитків, поновлення справедливого (попереднього) правового становища. Заходи попередження і припинення, які застосовуються до суб'єктів банкрутства, як правило, випереджають здійснення заходів кримінально-правової відповідальності.

Темі юридичної відповідальності у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі присвячено чимало робіт. Питання про поняття та сутність юридичної відповідальності розглядалися у працях Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, О.С. Іоффе, М.Й. Коржанського, В.М. Кудрявцева, О.Е. Лейста, Н.С. Малеїна, М.І. Мельника, М.І. Панова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація та інших правознавців. Проте в умовах формування громадського суспільства і правової держави поняття "юридична відповідальність" вимагає загальнотеоретичного переосмислення. В сучасному правознавстві відсутнє єдине визначення поняття юридичної відповідальності. У зв'язку з чим слова І. Канта про те, що юристи все ще у пошуку визначення поняття права, можна з упевненістю віднести й до проблеми тлумачення юридичної відповідальності. Юридичну відповідальність як правовий інститут необхідно розглядати комплексно, з різних кутів зору: як різновид соціальної відповідальності, правову категорію, правовідносини, регулятор поведінки суб'єктів, ціннісне явище тощо. Саме тому різноманітними можуть бути й визначення юридичної відповідальності.

У сучасному українському правознавстві розуміння юридичної відповідальності містить два аспекти: ретроспективний і перспективний. Ретроспективна відповідальність — це відповідальність за вже скоєне протиправне діяння і тому носить реальний характер. Перспективна ж відповідальність передбачає свідоме, відповідальне ставлення індивідів до власних вчинків, людей, роботи. Тобто, це основа поведінки суб'єктів, що виключає порушення правових приписів.

Переважна більшість вчених розглядає юридичну відповідальність як реакцію держави на правопорушення (як санкцію за вчинене протиправне діяння, як покарання порушника правових приписів, як примушення особи, яка порушила правову норму, тощо). Проте ці визначення не охоплюють перспективної відповідальності.

Широко розповсюджені й інші визначення, суть яких полягає у тому, що юридична відповідальність — це правовідносини, що виникають між державою і правопорушником, відповідно до яких на останнього покладається обов'язок нести несприятливі наслідки свого діяння. Вважаємо, що дане визначення являється більш точним, оскільки охоплює і перспективну, і ретроспективну відповідальність (відповідно, як загальні чи конкретні правовідносини). Проте, як у цьому, так і в іншому випадках, держава розглядається лише як правоуповноважений суб'єкт, який реалізовує відповідальність.

У злочинах, передбачених статтями 218 та 219 Кримінального кодексу (далі КК України) [2], крім кредитора, суб'єктом суспільних відносин виступає держава. Отже, у даному випадку, від імені держави виступають органи стягнення податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Внаслідок подання звітних документів, що свідчать про фінансову неспроможність суб'єкта господарювання, може йти мова про надання відомостей про його майновий і фінансовий стан без відображення фінансово-господарської діяльності (при фіктивному банкрутстві). Така інформація може бути підставою для здійснення перевірки податковим органом, під час якої можливе виявлення невідповідності між зазначеними у звітних документах даними і дійсним господарським і фінансовим станом суб'єкта господарської діяльності. У зв'язку з цим доходимо

висновку, що в даному випадку мають місце ознаки декількох злочинних дій, які потребують самостійної кримінально-правової оцінки. З одного боку, це надання податковому органу недостовірної інформації, що складає об'єктивну сторону фіктивного банкрутства (ст. 218), а з іншого боку — ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що є об'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 212 КК України. Тому можлива ідеальна сукупність злочинів, за яких однією дією особи вчинюються два різних злочини, за які встановлено кримінальну відповідальність.

Отже, традиційно юридична відповідальність розцінюється лише як відповідальність громадян, посадових осіб і організацій перед державою. Про відповідальність же держави практично не згадується. Проте докорінні зміни, що відбулися у нашій державі, у відносинах держави та особи (визнання державною владою пріоритету права над державою, проголошення людини вищою цінністю, законодавче закріплення пріоритетності міжнародно-правових принципів і норм тощо), дозволяють розширити коло суб'єктів юридичної відповідальності. Вважаємо, що завдання щодо становлення громадянського суспільства і правової держави вимагають встановлення взаємної відповідальності держави й особи, посилення відповідальності саме органів державної влади перед громадянами. Таку принципово важливу тенденцію закріплено у ст. 56 Конституції України: "Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень" [3].

У контексті дослідження проблематики відповідальності за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства законодавець не передбачив відповідальності, наприклад, якщо суб'єкта доведено до банкрутства діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами. Більше того, держава не гарантує суб'єктам господарювання однакових "правил гри", чим також створює умови для банкрутства окремих суб'єктів.

Резюмуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що у сучасному суспільстві проблема юридичної відповідальності набуває іншої ролі, іншого соціального значення: інститут юридичної відповідальності необхідно розглядати з позиції природних прав людини, завдань формування громадянського суспільства і правової держави. У процесі складного перехідного періоду від одного стану економіки, бюджетної системи і процесу, політики і права до іншого як ніколи збільшується відповідальність саме держави перед суспільством за становлення і розвиток нової Української державності. Встановлення норм про відповідальність держави перед громадянином характеризує визнання державою пріоритету прав людини і громадянина над іншими цінностями в суспільстві.

Таким чином, враховуючи всі названі аспекти, юридичну відповідальність необхідно визначити як правовідносини між державою й іншими суб'єктами права, що виникають на підставі їх взаємних обов'язків, нести несприятливі наслідки за порушення правової норми. А, відповідно, кримінально-правова відповідальність за порушення законодавства України про банкрутство — це правовідносини між суб'єктами права, що виникають на підставі їх взаємних обов'язків нести несприятливі наслідки за порушення норм кримінального законодавства України.

Визначаючи кримінальну відповідальність, слід виходити з того, що вона є одним із видів юридичної відповідальності. І хоча юридична відповідальність у

правознавстві визначається не однаково, у вузькому спеціально-правовому значенні вона трактується як відповідальність ретроспективна, тобто як відповідна реакція держави за вчинене в минулому правопорушення [4].

У науці кримінального права немає однозначності в розумінні кримінальної відповідальності: одні автори ототожнюють її з кримінальним покаранням; інші характеризують кримінальну відповідальність як певного роду обов'язок; треті — як конкретні кримінально-правові відносини; четверті — як реалізацію санкції кримінально-правової норми; п'яті — винесення винному обвинувального вироку суду за вчинений злочин, із призначенням покарання або без нього, тощо.

У нормах кримінального закону сформульовано підстави і принципи кримінальної відповідальності. Згідно з чинним КК України, кримінальній відповідальності і покаранню підлягає лише особа, винувата у вчиненні злочину, тобто така, що умисно або через необережність вчинила передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння. У цьому положенні закону міститься відповідь на питання: за що і за яких підстав особа підлягає кримінальній відповідальності? Очевидно, що вона підлягає кримінальній відповідальності за таке діяння, яке має ознаки злочину, передбаченого кримінальним законом. Тому і говорять, що підставою для кримінальної відповідальності є встановлення в діях особи складу злочину. Або, інакше кажучи, склад злочину — це єдина підстава для кримінальної відповідальності.

Поняття кримінальної відповідальності має відповідати родовим рисам юридичної відповідальності і, разом із тим, характеризуватися своїми видовими, відмінними ознаками, а саме:

– кримінальна відповідальність являє собою реальну соціальну взаємодію спеціальних органів держави та особи, яка визнана винною у вчиненні злочину, внаслідок чого ця особа підлягає певним обмеженням;

– обов'язковою ознакою кримінальної відповідальності є державний примус, який знаходить своє вираження, передусім, у засудженні злочинця і його діяння обвинувальним вироком суду, а також у покладенні на винуватого додаткових позбавлень та обмежень;

– вид і міру позбавлень особистого (наприклад позбавлення волі), майнового (конфіскація майна або штраф) або іншого характеру (позбавлення права займати певні посади) визначено тільки у кримінальному законі, передусім у санкціях статей КК України, яка передбачають відповідальність за вчинені злочини;

– на відміну, наприклад, від цивільно-правової відповідальності, де іноді можливе добровільне виконання особою позбавлень майнового характеру, при кримінальній відповідальності подібні заходи завжди носять примусовий характер, оскільки вони пов'язані з діяльністю спеціально уповноважених органів держави;

– кримінальна відповідальність можлива лише за вчинення злочину, який виступає як підстава для такої відповідальності [5].

Таким чином, кримінальна відповідальність — це вимушене понесення особою, що вчинила злочин, державного покарання, а також позбавлення особистого, майнового або іншого характеру, які передбачені кримінальним законом і покладаються на винного спеціальними органами держави.

Наведена вище характеристика кримінальної відповідальності не "заважає" дискусіям у теорії кримінального права з приводу основного змісту даного поняття. Найбільш поширеними з огляду на це точками зору є такі [6]:

1. Визначення кримінальної відповідальності як обов'язку відповісти за вчинення забороненого кримінальним законодавством суспільно небезпечного

діяння і стерпіти обмеження морального, матеріального та фізичного характеру.

2. Розуміння кримінальної відповідальності як реального застосування до особи, що вчинила злочин, передбачених кримінальним законом і конкретизованих вироком суду заходів державного осуду та примусу.

3. Ототожнення кримінальної відповідальності та покарання, зведення кримінальної відповідальності до застосування санкцій.

4. Розгляд кримінальної відповідальності як специфічних кримінально-правових відносин або як сукупності кримінально-правових, кримінально-процесуальних і кримінально-виконавчих відносин.

Враховуючи наведене, слушною видається та точка зору, що розглядає кримінальну відповідальність як реальне застосування до особи, яка вчинила злочин, передбачених кримінальним законом і конкретизованих вироком суду заходів державного осуду і примусу. Єдине уточнення, яке потрібно зробити: в окремих випадках кримінальна відповідальність може зводитися лише до державного осуду особи, яка вчинила злочин [7].

Інші точки зору, як виявляється, тією чи іншою мірою не відповідають основним юридичним ознакам кримінальної відповідальності. Так, обов'язок особи відповісти за вчинення злочину і стерпіти передбачені кримінальним законом обмеження не є реакцією держави на вчинений злочин. З огляду на це, сам по собі обов'язок не може бути кримінальною відповідальністю.

Очевидно, що поняття "кримінальна відповідальність" відбиває факт реальної взаємодії особи, яка вчинила злочин, і спеціальних органів держави. Така взаємодія врегульована нормами кримінального права і тому здійснюється в межах певних правовідносин, які називаються кримінально-правовими відносинами. Одні автори слушно вважають, що ці правові відносини виникають з моменту вчинення злочину. На думку інших, вони виникають або з моменту порушення кримінальної справи, або з моменту притягнення особи як звинуваченої, або, навіть, з моменту винесення обвинувального вироку суду чи набрання ним чинності.

Так, на момент вчинення злочину, пов'язаного з банкрутством, існує правовий зв'язок між суб'єктом господарської діяльності і кредитором, який регулюється нормами Цивільного, Господарського кодексів України: їх загальними положеннями, а також інститутами власності і зобов'язального права. У складі фіктивного банкрутства, крім кредитора, одним із суб'єктів зазначено державу, тобто йдеться про наявність фінансових відносин суб'єкта господарювання з державою, а зобов'язання виникають зі сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, і основою таких відносин є одностороннє зобов'язання платника.

Оскільки в суспільних відносинах соціальний зв'язок являє собою взаємодію суб'єктів у процесі господарської діяльності, та коли ці відносини ґрунтуються на угоді між сторонами або на односторонньому зобов'язанні, то зміст взаємовідносин повинен бути основаним на належній поведінці суб'єктів господарювання. За сучасних умов зростає необхідність зміцнення договірної і фінансової дисципліни, між якими існує як тісний взаємозв'язок, так і взаємозалежність. Тому дотримання суб'єктом господарювання договірної і фінансової дисципліни охороняється ще й кримінальним законом [8].

З моменту, коли особа вчинила злочин, зокрема пов'язаний з банкрутством, між нею і державою виникають певні юридичні відносини, внаслідок яких у такої особи і держави виникають взаємні права та обов'язки. Злочинець зобов'язаний бути засудженим за вчинений злочин, а також зазнати позбавлень

та обмежень, передбачених кримінальним законом. Разом з тим, він має право на те, щоб до нього було застосовано ту статтю Кримінального кодексу, яка забороняє вчинене ним діяння, щоб покарання було призначено йому в межах санкції даної статті, враховано відповідні положення Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу тощо. Держава має право засудити злочинця за вчинений ним злочин, а також обмежити його правовий статус строками давності притягнення до кримінальної відповідальності і строками погашення чи зняття судимості і зобов'язана забезпечити правильну кваліфікацію скоєного, призначити покарання в межах, установлених санкцією статті Особливої частини КК, з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпеки скоєного, особи винного, а також обставин, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, тощо.

Взаємні права та обов'язки сторін є змістом правовідносин, що розглядаються. Вони виникають об'єктивно з часу вчинення злочину. Тому реальність прав і обов'язків суб'єктів кримінально-правових відносин не залежить від того, чи виявлено злочин органами держави. Доказом цього є хоча б те, що відлік строків давності притягнення до кримінальної відповідальності починається саме з дня вчинення злочину. Процесуальні акти, а саме — порушення кримінальної справи, притягнення особи як обвинуваченої або винесення обвинувального вироку, не створюють кримінально-правових відносин, а лише констатують їх, оскільки ще до винесення цих актів між злочинцем і державою вже виникли реальні юридичні відносини.

Суб'єктами таких відносин є, з одного боку, особа, що вчинила злочин, а з іншого — держава в особі, передусім, органів дізнання, слідства та прокурора. Дані правовідносини постійно розвиваються, уточнюються та змінюються внаслідок дій суб'єктів щодо реалізації їх взаємних прав і обов'язків (наприклад, злочинець може з'явитися із зізнанням, активно сприяти розкриттю злочину, відшкодувати заподіяні збитки тощо, що, в свою чергу, породжує у відповідних органів і посадових осіб обов'язок врахувати ці обставини при визначенні міри відповідальності).

На наступному етапі розвитку правовідносин органом, що представляє державу, виступає суд, оскільки згідно з ч. 1 ст. 62 Конституції України "особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду" [9]. Саме обвинувальний вирок суду остаточно засвідчує існування кримінальних правовідносин, що виникли в момент вчинення злочину. Вирок є формою вираження державного засудження злочинця та діяння, яке він вчинив, і конкретизує вид та міру тих позбавлень і обмежень, яким повинен бути підданий засуджений. Таким чином, з моменту набрання чинності обвинувальним вироком правовідносини досягають свого повного обсягу і визначеності. Об'єктом таких правовідносин є ті особисті, майнові та інші блага особи, зменшення яких передбачається в санкції статті Особливої частини КК, за якою особа визнається винною у вчиненні злочину. В нашому випадку — це статті 218 та 219 КК України.

Кримінально-правові відносини можуть бути припинені і на більш ранньому етапі. Підстави для такого припинення можуть бути різними. Це, наприклад, смерть особи, закінчення строків давності (ст. 49 КК), звільнення особи від кримінальної відповідальності з різних причин (розділ XII КК та ін.), видання акта амністії або помилування (статті 85, 86 КК). З моменту припинення правовідносин припиняється і кримінальна відповідальність особи, яка вчинила злочин.

Отже, кримінальна відповідальність виникає з моменту набрання обвинувальним вироком чинності, а припиняється з моменту припинення кримінально-правових відносин [10]. Такий погляд на момент виникнення кримінальної відповідальності не є загальновизнаним у науці кримінального права: багато хто з науковців вважає, що кримінальна відповідальність виникає на більш ранніх стадіях — з моменту вчинення злочину, порушення кримінальної справи, затримання або арешту підозрюваного (звинуваченого) та ін. Автор приєднується до загальновизнаної у кримінальному праві позиції, що за суспільно небезпечну діяльність юридичної особи кримінальну відповідальність повинні нести фізичні особи, які представляють підприємства, установи, організації. Виходячи з розподілу в кримінальному праві суб'єктів злочину на дві категорії — загальну (фізична осудна особа, яка досягла встановленого законом віку) і спеціальну (особа, яка, крім загальних ознак, має додаткові спеціальні ознаки), доходимо висновку, що суб'єкти даних злочинів належать до категорії спеціальних суб'єктів. Це аргументується тим, що, крім осудності і досягнення 16-річного віку, суб'єкт доведення до банкрутства і фіктивного банкрутства повинен мати і додаткову (спеціальну) ознаку. Такою ознакою для всіх суб'єктів цих злочинів є певний правовий зв'язок із суб'єктом господарської діяльності, який дає їм можливість володіти інформацією про фінансову та господарську діяльність. Наприклад, засновник суб'єкта господарської діяльності має право на одержання інформації про його діяльність, бухгалтерську звітність тощо.

Як уже зазначалося, кримінальна відповідальність може наставати внаслідок вчинення дій або бездіяльності, які призвели до негативних наслідків [11] у злочинах, що нами характеризуються, разом з тим, фіктивне банкрутство неможливо спричинити шляхом бездіяльності.

Основною метою реалізації інституту банкрутства не є застосування каральних засобів, яким є кримінально-правова відповідальність. Це — вимушений захід, який слід розцінювати як об'єктивну необхідність, зумовлену наявністю правопорушення. Тому відповідальність є вимушеним заходом впливу і застосовується за умови, коли вичерпано всі інші заходи впливу [12].

У теорії права визначено, що підставою для юридичної відповідальності взагалі є правопорушення, якому характерні ознаки протиправності, винності, наявності причинного зв'язку між протиправною дією [13] і її негативними наслідками, караність дії або бездіяльності.

Таким чином, законодавцем встановлено систему порушень законодавства України про банкрутство і проголошені види кримінально-правової відповідальності. Але, як свідчать матеріали судової статистики, кримінальна відповідальність за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства призначається дуже рідко.

Щодо оціночних категорій у складах злочинів, що розглядаються, останніми роками визначилася наступна тенденція. По-перше, законодавець прагне конкретизувати види та розміри наслідків, що настали через скоєння злочинів, шляхом їх конкретизації або через кількісний показник (розмір завданих збитків чи незаконно отриманої вигоди). По-друге, враховуючи нестабільність цін та інфляцію, ці кількісні критерії законодавець виражає не у твердо встановлених сумах, а в такому, що регулярно змінюється, показнику щодо неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

Разом з тим, через відсутність у нормах статей 218 та 219 КК кваліфікаційної ознаки "в особливо великих розмірах", іноді винуваті у вчиненні злочинів, у результаті яких державі та кредиторам завдано великих збитків, несуть відповідальність, яка явно не відповідає тяжкості скоєного злочину. Тепер в якості

ілюстрації наведемо наступні приклади:

Так, вироком Печерського районного суду м. Києва визнано винним громадянина Л. у вчиненні злочину, передбаченого ст. 218 КК України і призначено покарання у вигляді обмеження волі строком на 1 рік з відстрочкою виконання вироку. Судом встановлено, що винним заподіяно шкоду на суму 744 тис. грн. [14].

Також до одного року обмеження волі було засуджено вироком Канівського районного суду Черкаської області громадянина Б. за скоєння злочину, передбаченого тією ж статтею, за спричинення збитків, розмір яких склав 655,7 тис. грн., що у 3598 разів перевищує розмір мінімальної заробітної плати [15].

За тією ж ст. 218 КК України Деснянський районний суд м. Києва визнав винним громадянина Я. і призначив йому покарання у вигляді одного року обмеження волі, хоч останній завдав шкоду кредиторам та державі на загальну суму 10,7 млн. грн. Крім того, у даному випадку злочин було вчинено групою осіб за попередньою змовою [16].

Разом з тим, вироком Канівського міського суду Черкаської області було засуджено директора дочірнього підприємства "Магніт-Енергія" і призначено йому покарання за ст. 218 КК України — два роки обмеження волі. Своїми умисними діями винний завдав матеріальної шкоди державі та кредиторам на загальну суму 367,8 тис. грн. [17]

Аналогічну міру покарання Печерський районний суд м. Києва призначив підсудному П., якого визнано винним у скоєнні злочину, передбаченого ст. 218 КК України, та засуджено до двох років обмеження волі — умовно; при цьому останній завдав збитків на суму 24,1 млн. грн. [18]

З наведених прикладів можна зробити висновок про те, що, фактично, у сфері кримінально-правової відповідальності склалася незадовільна правозастосовча практика, коли через недосконалість кримінально-правових норм, що розглядаються, суди визначають міру покарання за злочини у сфері банкрутства без урахування розміру завданих кредиторам або державі збитків, у зв'язку з чим до статей 218 та 219 КК України необхідно внести таку кваліфікуючу ознаку, як "в особливо великих розмірах".

Отже, притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з банкрутством, покликано захистити найбільш важливі для держави відносини, а заходи кримінально-правового характеру, що застосовуються до особи, яка вчинила злочин, мають відповідати характеру та ступеню суспільної небезпеки діяння та особи винного.

Статті 218 та 219 КК потребують змін (з цим згодні 78,3% опитаних слідчих податкової міліції ДПА України). З метою підвищення відповідальності за вчинення злочину стосовно підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, необхідно змінити ознаки банкрутства для цих підприємств. Для цього доцільним є диференціювання мінімального розміру заборгованості для того, щоб для звичайних юридичних осіб він залишився на попередньому рівні, а для великих — установлювався на рівні декількох тисяч розмірів мінімальної заробітної плати.

Список літератури:

1. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 42–43. — С. 378.

2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25–26. — С. 131.

3. *Коржанский М.Й.* Объект и предмет уголовно-правовой охраны. — М.: Акад. МВД СССР, 1980. — 248 с.

4. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / *М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов* та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — Київ–Харків: Юрінком Інтер-Право, 2001. — С. 26.

5. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / *М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов* та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — Київ–Харків: Юрінком Інтер-Право, 2001. — С. 198.

6. *Матишевський П.С.* Кримінальне право України. Загальна частина. — К.: А.С.К., 2001. — С. 74.

7. *Матишевський П.С.* Там само. — С. 75.

8. *Перепелица А.И.* Уголовная ответственность за хозяйственные преступления в сфере предпринимательской деятельности. — Харьков: Оригинал, 1997. — 135 с.

9. Конституція України. — К.: Право, 1996. — 128 с.

10. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / *М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов* та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — Київ–Харків: Юрінком Інтер-Право, 2001. — С. 112.

11. *Тельнов П.Ф.* Ответственность за соучастие в преступлении. — М.: Юридическая литература, 1974. — 208 с.

12. Відповідальність у державному управлінні та адміністративне право. Наукова доповідь / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. — К., 2001. — С. 10.

13. *Церетели Т.В.* Причинная связь в уголовном праве. — М.: Госюриздат, 1963. — 382 с.

14. Справа № 1-375/03 / Архів Печерського районного суду м. Києва.

15. Справа 1-51 / 2001 рік. Архів Канівського міського суду Черкаської області.

16. Справа № 1-125 2003 р. / Архів Деснянського районного суду м. Києва.

17. Справа № 1-50 2003 р. / Архів Канівського міського суду Черкаської області.

18. Справа № 1-45/03 / Архів Печерського районного суду м. Києва.

РЕЗЮМЕ

В статье широко освещены особенности юридической, в частности уголовно-правовой, ответственности субъектов преступления. предусмотренного статьями 218-219 УК Украины, подчеркивается несоответствие установленной законодательством ответственности совершенному деянию, указываются пути совершенствования действующего законодательства в области уголовно-правовой ответственности за уголовные банкротства, показана правоприменительная практика.

SUMMARY

In the article peculiarities of legal amenability are considered, in particular of criminal one, of subjects of the crime provided in the articles 218-219 of the Criminal Code of Ukraine. The lack of correspondence of the punishment established by law to the criminal act committed is emphasized on. The author also points to the ways of perfection of the current legislation in the field of the criminal amenability for the criminal bankruptcy, the law application practice is shown.

Рекомендовано кафедрою кримінального та адміністративного права

Отримано 7.11.05